

AMALINDAN DÖNMƏYƏN FƏDAİ - ƏLÖVSƏT OSMANLI

Qanun Nəşriyyatında "Təhsil fədaisi Ələvsət Osmanlı" adlı kitab çapdan çıxmışdır. Kitabda tanınmış təhsil eksperti və nəşir, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru mərhum Ələvsət Osmanlı haqqında məqalə, xatirə və şeirlər toplanmışdır. Azərbaycan və Türkiyənin elm, təhsil, ədəbiyyat və mətbuat sahəsində fəaliyyət göstərən tanınmış ziyalılarının, eləcə də onun yaxınlarından bir qrupunun bu yazılarında onun vətənpərvər bir ziyalı olaraq həyatı və yaradıcılığı, eləcə də xarakteri, həyat tərzi və ətrafındakı insanlarla qarşılıqlı münasibətləri barədə maraqlı məlumatlar tapmaq olar. Kitabın tərtibçisi Cəlalə Osmanlı, redaktoru Fikrət Süleymanoğludur.

Kitabda Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının da "Amalından dönməyən fə dai – Ələvsət Osmanlı" adlı məqaləsi verilmişdir. Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik

İnsan dünyaya gəlir, yaşayır, çalışır, sevinc və qəmi dadır və bir gün dünyadan köçür... Tez ya gec, sağlam ya xəstə vəziyyətdə, evdə, ya çöldə,....fərqi yoxdur, ölüm baş verir. Ölümdən sonra həyat varmı? Varsa necədir? Cismani ölümdən sonra yaşayan ruhdursa, o nədir? Düşünən insan var olandan bəri bu cür suallar üzərində baş sındırır, onlara cavab axtarır və təsəlliverici bir cavab tapmır...

İnsanın əməlləri və bu mənada adı qalır. Dünyadan köçənin övladları qalırsa, o sanki cismən tam yox olmur, müəyyən mənada cismani olaraq övladlarının simasında davam edir. Dünyanı tərk edənin yaxınları - qohum və dostları, müəllim və tələbələrini onun haqqında xatirələr danışır, bu özü də həmin insandan qalan izlərdir. Danışılan xatirələr qələmə alınsa yaxşıdır, bu halda həmin xatirələr hamıya çatır, əziz insanın obrazı daha əhatəli, çoxtərəfli, rəngarəng olur.

Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda fizika-riyaziyyat elmləri namizədi (indiki deyilişlə, fəlsəfə doktoru; əslində isə sadəcə *riyaziyyat doktoru* deyilməlidir) adı almaq üçün növbəti dissertasiya müdafiəsi nəzərdə tutulmuşdu. Üzündə xəfif təbəssüm olan səliqəli bir gənc institutun koridorunda məni dayandırdı, salam verdi, özünü təqdim etdi: Ələvsət Osmanov. Dəyişən arqumentli difrensial tənliklər sahəsində tədqiqat aparıb, dissertasiya yazıb, onu növbəti şurada müdafiə etmək istəyir. Öz

işini müdafiə qabağı mənimlə müzakirə etməyin mümkün olub-olmadığını soruşdu. Mən, "əlbəttə, gəl müzakirə edək" dedim. Şərtləşdik, vaxt təyin etdik. Sonra institutdaxili söz-söhbətdən mənə aydın oldu ki, bu oğlanın elmi rəhbəri ilə arası yaxşı olmayan bir və ya iki şura üzvü müdafiə öncəsi müzakirədə şuluq salıb mane olmaq, mümkün olsa, müdafiəni təxirə salmaq və ya heç olmazsa bu barədə qorxu yaratmaq, özlərini göstərmək fikrinə düşüblərmiş.

Şərtləşdiyimiz vaxt Ələvsətlə görüşdük. Yazı taxtası önündə dissertasiya işinin əsas hissəsini mənə danışmağa başladı. Çox səliqəli yazır və çox dəqiq danışdı. Verdiyim suallara aramla cavab verirdi. Mənə tam aydın oldu ki, elmi rəhbərinin dissertasiyanın hazırlanmasında bir rolu olmayıb, hər şey Ələvsətin öz istedadının və çalışqanlığının nəticəsidir. Mümkünsə, dissertasiya işini götürməyimi və evdə baxmağımı xahiş etdi. Evdə dissertasiya ilə daha diqqətlə tanış oldum. İşin riyazi məzmunu ilə yanaşı Ələvsətin qeyri-adi dərəcədə səliqəli, aydın, incədən-incəyə düzgün yazı üslubuna valeh oldum. Görüşəndə dissertasiyadakı nəticələr və müəllifin elmi uğuru ilə yanaşı onun yazı üslubunun başqa şeylərdən də xəbər verdiyini, görünür ki, müəllimlik və metodist qabiliyyəti olduğunu, yaxşı kitab, xüsusilə dərslik yazma biləcəyini dedim. Gülümsündü, təşəkkür etdi, mənim dissertasiya kənarı bu müşahidələrim haqqında təvazökarcasına heç nə demədi.

Ələvsət dissertasiya işini uğurla müdafiə etdi. Bir müddət keçdi. Biz yenidən görüşdük, onun təhsil sahəsi ilə maraqlandığını gördüm, zənnim məni aldatmamışdı. Ələvsət get-gedə Azərbaycanda təhsil islahatları, müqayisəli təhsil, biliklərin qiymətləndirilməsi, təhsilin idarə edilməsi, dərsliklərin qiymətləndirilməsi və yazılması kimi sahələrdə öz sözünü deməyə başladı, çoxsaylı məqalələr, dərs vəsaitləri, dərsliklər və monoqrafiyalar yazdı. Xeyriyyəçi idi, kitab nəşri və digər sahələrə töhfə verirdi.

Təhsil sistemində islahatı çətinləşdirən çox səbəb var. Məsələn, təhsilin çox geniş sahə olması, demək olar ki, hər ailənin təhsillə bağlı olması, öyrəndənlərin müəllimlərin neçə yüz minlərlə, öyrənənlərin-şagird və tələbələrin milyonla ölçülməsi - bu genişlik və həyatı vaciblik burada durmadan, amma düşünülüb, yaxşı planlaşdırılmış, ölçülü işlər görülməsini tələb edir. Ali məktəbin zəif məzun buraxması orta məktəblərdə kədr

məsələsinə zərbə vurur, orta məktəbin zəif məzunlar verməsi ali təhsilin təşkilində böyük problemlər yaşadır. Çətinlik yaradan cəhətlərdən biri də təhsilin maliyyələşdirilməsidir. Bunların yanında təhsilin idarə olunması gəlir. Təhsildə baş verən yaxşı-yaman hər şey idarəetmənin birbaşa nəticəsidir. Yaxşı idarəetmə cari vəziyyətdə mümkün olanı həyata keçirməyə imkan verir, pis idarəetmə isə cari vəziyyəti daha pis, bərhad vəziyyətə gətirib çıxara bilər. Əlövsət təhsildə baş verənləri təhlil edir, islahatların gecikdiyini və ya tərs getdiyini deyir, bir alim, təhsil mütəxəssisi və vətəndaş kimi məsuliyyət hiss edir, narahatlıq keçirirdi.

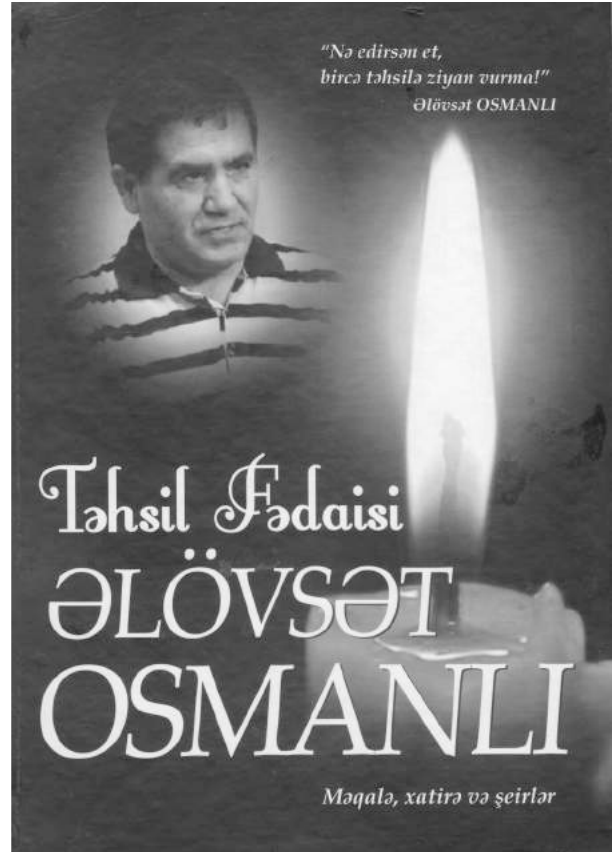
Əlövsət 1-4-cü siniflərdə riyaziyyat və həyat bilgisi üzrə dərslər və dərslər vəsaitlərinin müəllifi idi. Orta məktəb müəllimləri bu kitabları çox bəyəndilər. Əlövsət bu kitabları çıxan kimi onları Xəzər Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən "Dünya" məktəbinə hədiyyə edirdi. Dünya məktəbi öz növbəsində həmin dərslərdən minnətdarlıq hissi ilə istifadə edirdi. Əlövsətin bu kitabları Təhsil Nazirliyinin tövsiyə etdiyi siyahıda olmasa da, Dünya məktəbi müəllimləri onları çox sevirdi, öz işlərini əsasən o kitablar üzərində qururdular (digər məktəblərdəki çoxsaylı müəllimlərin də bu kitablardan istifadə etdiklərinə şübhəm yoxdur). Ümumiyyətlə, orta məktəb təhsil proqramları və orta məktəb dərsləri Əlövsətin həm yaxşı bildiyi sahə, həm də yaralı yeri idi desəm, güman edirəm ki, səhv etməyəm. Doğrudan da, təhsil proqramları təhsilin məzmunu və standartları ilə bağlıdır və həlledici əhəmiyyətə malikdir, dərslər isə proqramın necə həyata keçirildiyini, icra olunduğunu göstərən əsas vasitədir. Əlövsət bunu dərinlən duyur, bilir və...yanırdı. Bu yanğı onu polemik məqalələr və kitablar yazmağa vadar edir, onun yaradıcılığını get-gedə daha çox bu istiqamətə yönəldirdi.

Əlövsət Azərbaycanda yaxşı tanınan, televiziya, radio, qəzet, internet dünyasında sayılan, axtarılan bir təhsil mütəxəssisinə çevrilmişdi. Əsasən konstruktiv tənqid üzərində qurulan yazıları, çıxış və müsahibələri müəyyən şəxslərə toxunur, onlar da bu və ya digər vasitələrlə Əlövsətə cavab verir, hücum edirdilər. Əlövsət hər yeni məqaləsini mənə göndərir, kitablarını gətirib şəxsən təqdim edirdi. Uzun telefon danışqlarımız olurdu. Mən onu bir qədər yumşaltmağa çalışırdım, özünə fikir verməsini istəyirdim, düşünürdüm ki, belə fəaliyyət, belə gərginlik onu üzə bilər. Lakin Əlövsət çox prinsipial insan idi, doğru və vacib saydığı fikrin üstündə durur, geri çəkilmək haqqında düşünməzdi... Əgər həyatın mənası mübarizədirsə, bu doğrudursa, Əlövsət mübariz, qəhrəman bir insan idi.

Əlövsət təhsil sahəsində bir institut direktoru olmağa layiq mütəxəssis idi. 2013-cü ilin, gərək ki, aprel ayı və ya mayın əvvəlləri idi, bir telefon danışığımız oldu. Xəzər Universiteti nəzdində ciddi fəaliyyət göstərən Təhsil Siyasəti İnstitutu haqqında danışdıq. Bu İnstitut geniş mənada təhsil siyasəti ilə məşğul olur, çox saylı beynəlxalq layihələr həyata keçirir, islahatlar üçün proqram və tövsiyələr hazırlayır, həm elmi-tədqiqat, həm də təlimlərlə məşğul olur. Əlövsətlə məsləhətləşdik, onun bu institutda işləməsinə razılaşdırdıq. Plan tökdük,

sənədlərini və zəruri məlumatları göndərdi, veb-səhifəyə daxil etdik, tədqiqata başladı və payızda məruzə edəcəyi, həmçinin onun İnstitut vasitəsilə yeni layihələrinə qoşulacağı barədə razılığa gəldik. Heyhat, istedadının bar verdiyi, yaradıcılığının zirvəsinə yaxınlaşdığı bir dövrdə, yarpaqların saralmağa macal tapmadığı ilk payız günlərində Əlövsətin ürəyi dayandı...

Əlövsətin əməli və amalı elm və təhsillə bağlı idi. Onun haqqında xatirələr yazılacaq, onun açdığı iz qalacaq, onu minnətdarlıqla anacaqlar. Əlövsətin övladları onun yolunu ləyaqətlə davam etdirirlər.

Dilqəm Xəzər Universitetini bitirdi, iş dünyasına girdi, atası kimi fəal və prinsipialdır. Cəlalə bu yaxınlarda fizika-riyaziyyat üzrə dissertasiya müdafiə etdi, atası kimi çox qabiliyyətli və səliqəli olduğunu gördüm, həm sevindim, həm köksümü ötürdüm.

Dünyadan köçənin adı və izi yaşayırsa, davamçıları qalırsa, haqqında xatirələr yazılırsa, deməli o, bu dünyada layiqli ömür sürüb.

Hamlet İSAXANLI,
professor